

Utmarksbeite som ressurs for framtidens husdyrbruk og matproduksjon



Yngve Rekdal, Storfe 2023, Gardermoen 10.11.23

Øksendalen, Ringebu

Stor beiteressurs i utmark

Grimsdalen, Dovre

Fôr i utmark

- **Praktisk nyttbart:**
950 millionar fôreiningar

- **Hausta av husdyr i 2019**
285 millionar fôreiningar

- **Hausta av hjortedyr**
140 mill. f.e.

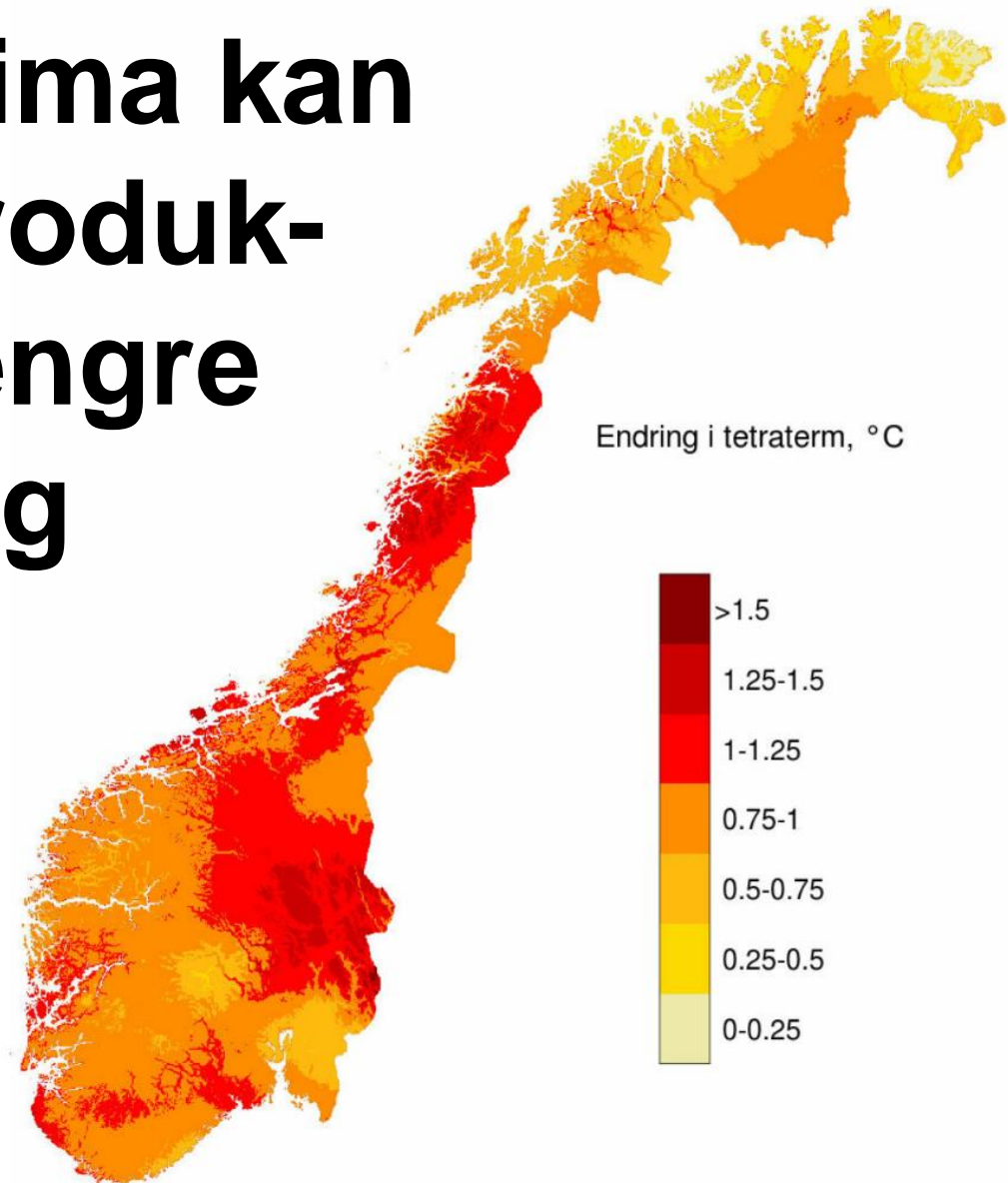
Samla hausting
425 mill. f.e. (45%)

Ledig ressurs
525 mill. f.e.

4 kr./ f.e. 285 mill. f.e. \approx 1 milliard kroner



Varmare klima kan gje auka produk- tivitet og lengre beitesesong i utmark



Figur 3: Forskjell mellom tetraterm i perioden 1991–2020 og 1961–1990. Ill.: NVE

«Leggje fram og gjennomføre ein opptrappingsplan for trygg matproduksjon på norske ressursar og setje eit mål for sjølvforsyningsgrad av norske jordbruksmatvarer, korrigert for import av fôrråvarer, på 50 prosent.» (Hurdalsplattformen).

- Dyrka jord 9 mill. dekar (3 %)
- Dyrkbar jord 12 mill. dekar (4 %)
- Utmarksbeite 137 mill. dekar (45 %)



Matsikkerhet: Vi er ikke godt nok forberedt

Overordnede politiske mål



Matsikkerhet og beredskap

Sikre forbrukarane trygg mat. Auka matvare-beredskap.



Landbruk over hele landet

Leggje til rette for bruk av jord- og beiteressursane. Moglegheiter for busetjing og sysselsetting.



Økt verdiskaping

Ei konkurransedyktig og kostnadseffektiv verdikjede for mat.



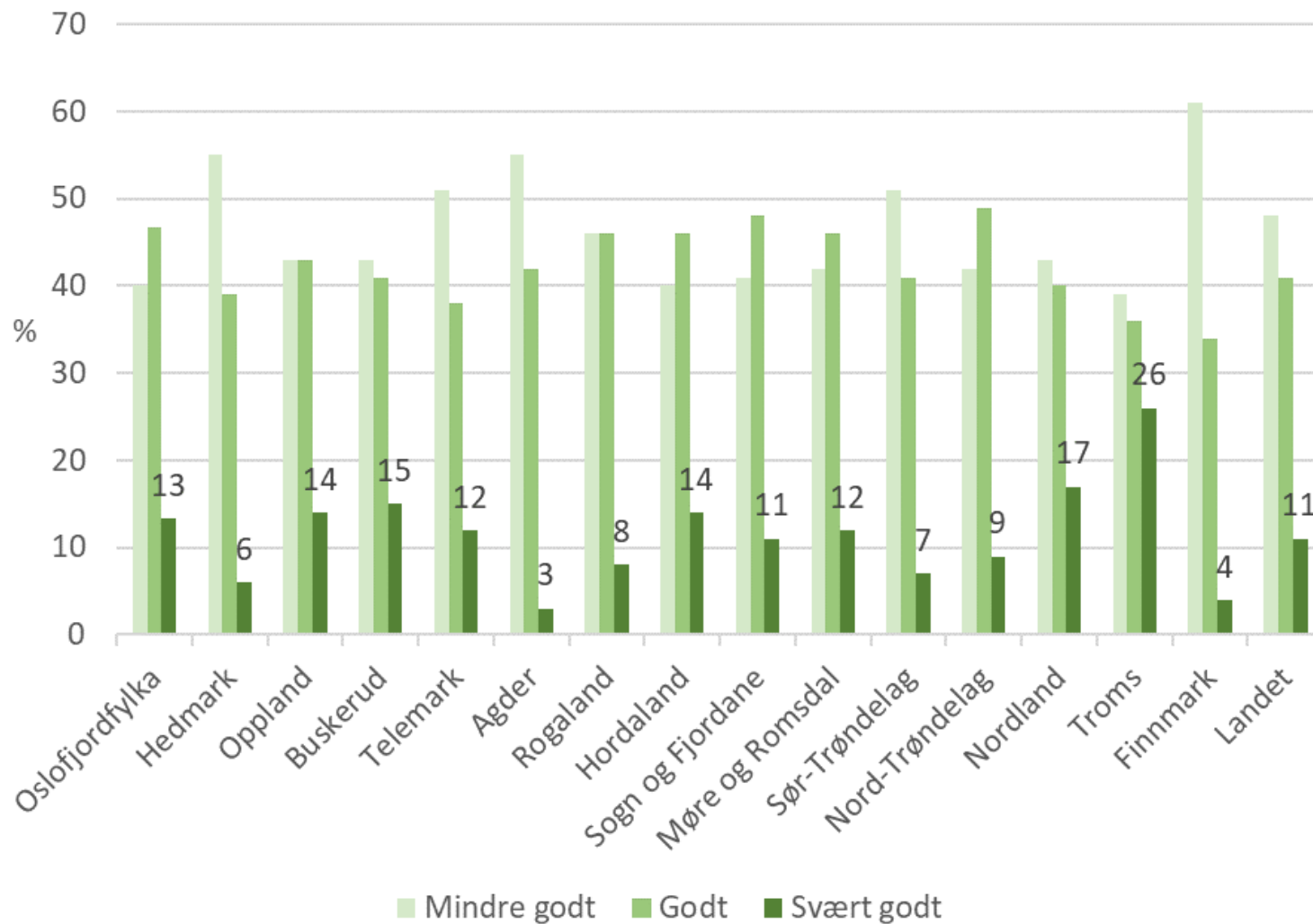
Bærekraftig landbruk

Redusert forureining frå landbruket. Vareta kulturlandskapet og naturmangfaldet.

Utmarksbeite kan ikkje sentraliserast

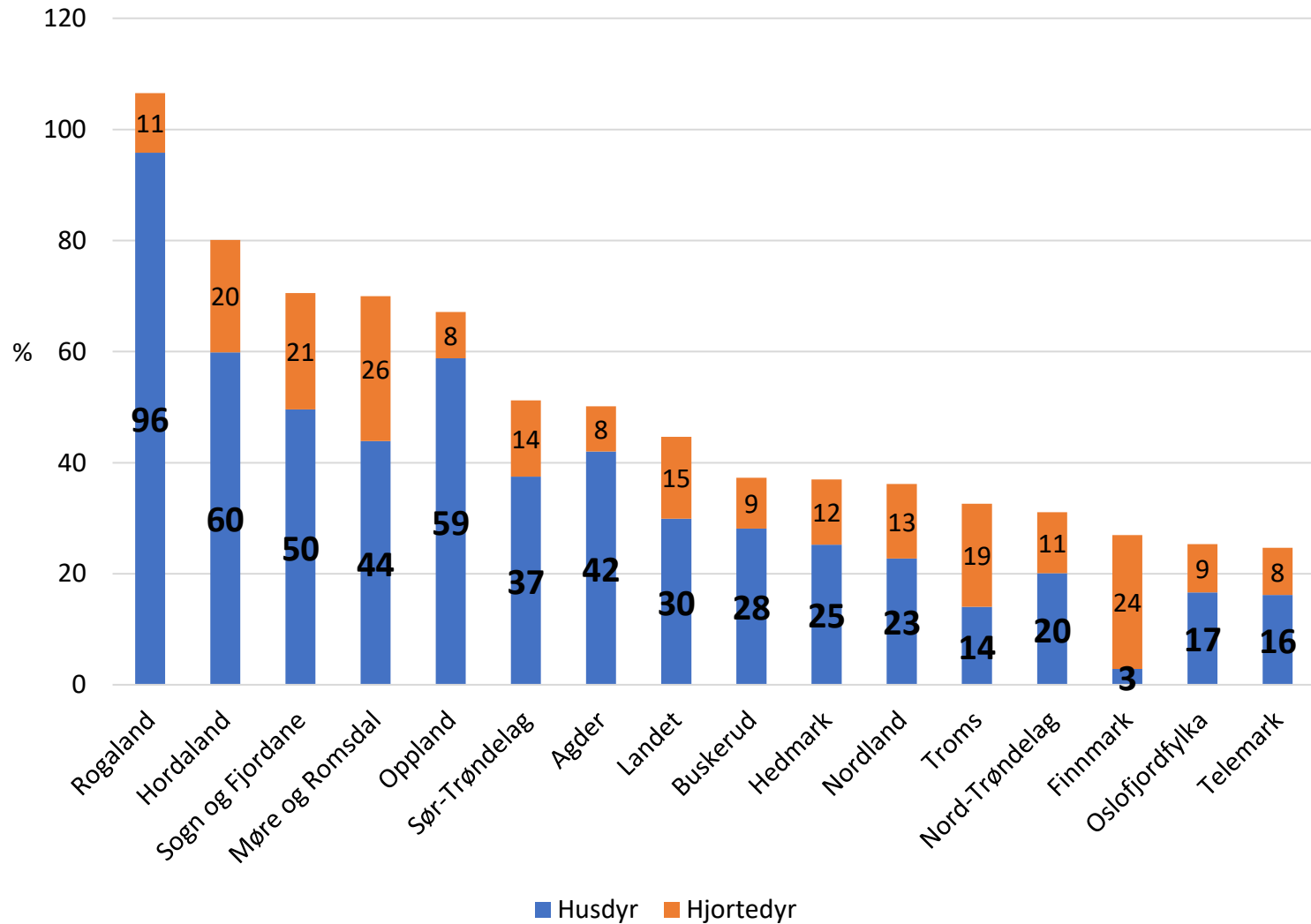
Beitekvalitet i fylke

% av tilgjengeleg utmarksbeiteareal



Beiteutnytting

Prosent av tilgjengeleg ressurs



God tilvekst i utmark

| Tilvekst | Stange 2015 | Stange 2016 | Furnes 2016 |
|----------------------|----------------|-----------------|-----------------|
| Vårfødte kalver, g/d | 932 ± 215 | 932 ± 204 | 620 ± 292 |
| Ku med kalv, kg | 37.3 ± 15.3 | -14.0 ± 53.6 | -29.3 ± 29.4 |

Skal utmark vera ein viktig del av fôrplana må vi avle fram gode utmarksdyr

Har vi dei rette rasane?



Slådalen, Vågå



Foto: M. Angeloff

Rasevalg

- Velge rase etter terreng og beitekvalitet
- Lette rasar kan gje mindre konflikt med andre arealbrukarar
- Tunge rasar gjev meir opptrakking

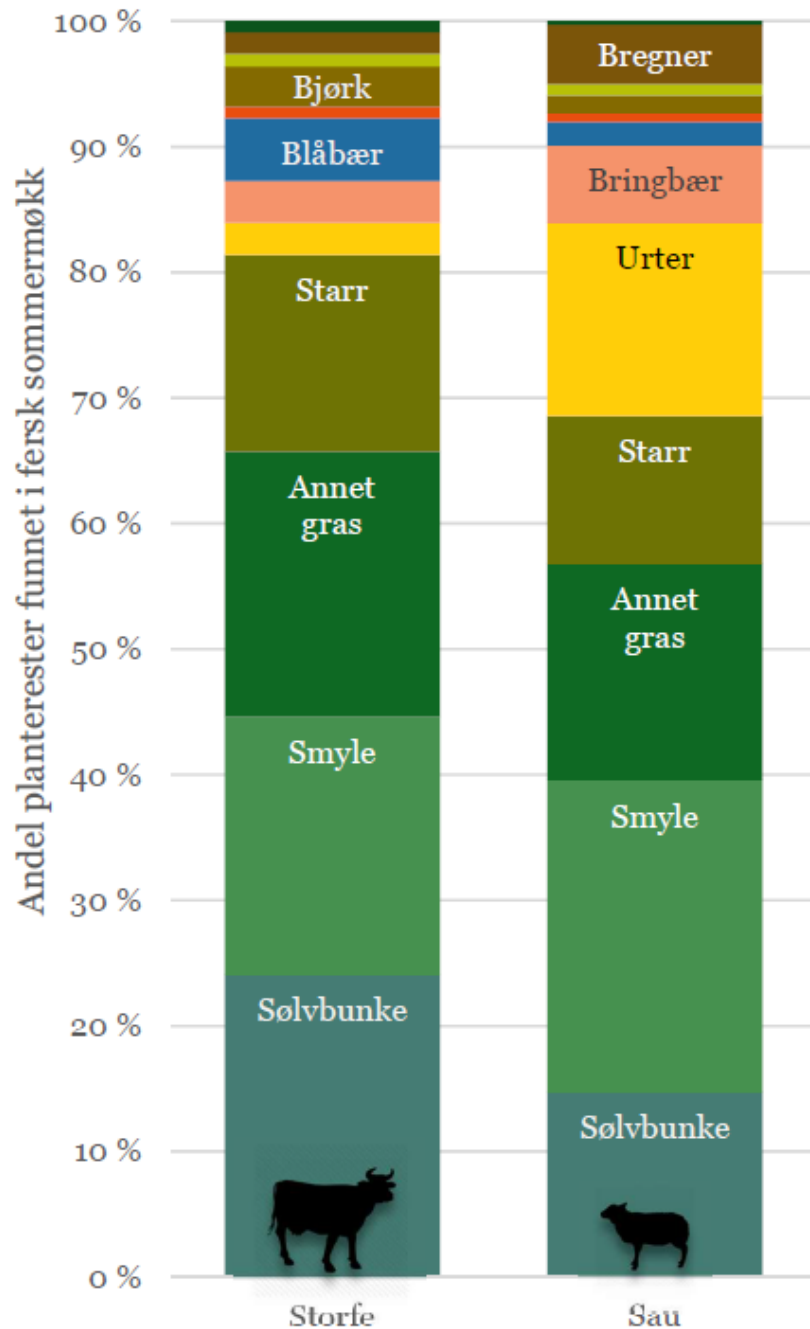
Gras/urter



Lyng/lav



**Kvaliteten på fôret er viktig for
produksjonsresultatet**



Artssammensetning i diett hos storfe og sau på skogsbeite i Sør-Norge 2013, snitt av tre områder: Ringsaker, Nannestad, Vestskauen. Basert på mikrohologisk identifisering av planterester i fersk møkk (juli-sept). N= 15-16 prøver per dyreslag per område. Kategorier som ikke er navngitt er 'andre treaktig', 'annen lyng' og 'annet'.

Kjelde: H.K. Wam og I. Herfindal
NIBIO rapport 6(42)2020

Beitekvalitet er ikkje berre naturgjeve

Beiting påverkar vegetasjonen gjennom:

- avbiting
- trakk
- gjødsling

Utmarksbeite må skjøttast. Beitetrykk må haldast høgt i dei beste områda

Hagemarkskog

A photograph of a forest floor covered in dense green vegetation. The ground is carpeted with various plants, including large-leafed green plants and numerous small yellow flowers. A prominent, light-colored rock sits in the middle ground. The background is filled with tall, thin trees with green foliage, creating a dense canopy. The overall scene is vibrant and natural.

Klettlia, Tolga

A photograph of a herd of cows grazing in a lush green field. The cows are of various colors, including black, brown, and white. They are surrounded by tall grass and yellow wildflowers. In the background, there are several trees and a forested hillside. The sky is overcast.

**Berre ei aktiv beitenæring kan skjøtte større areal
av kulturlandskap utanom der traktoren kjem til**

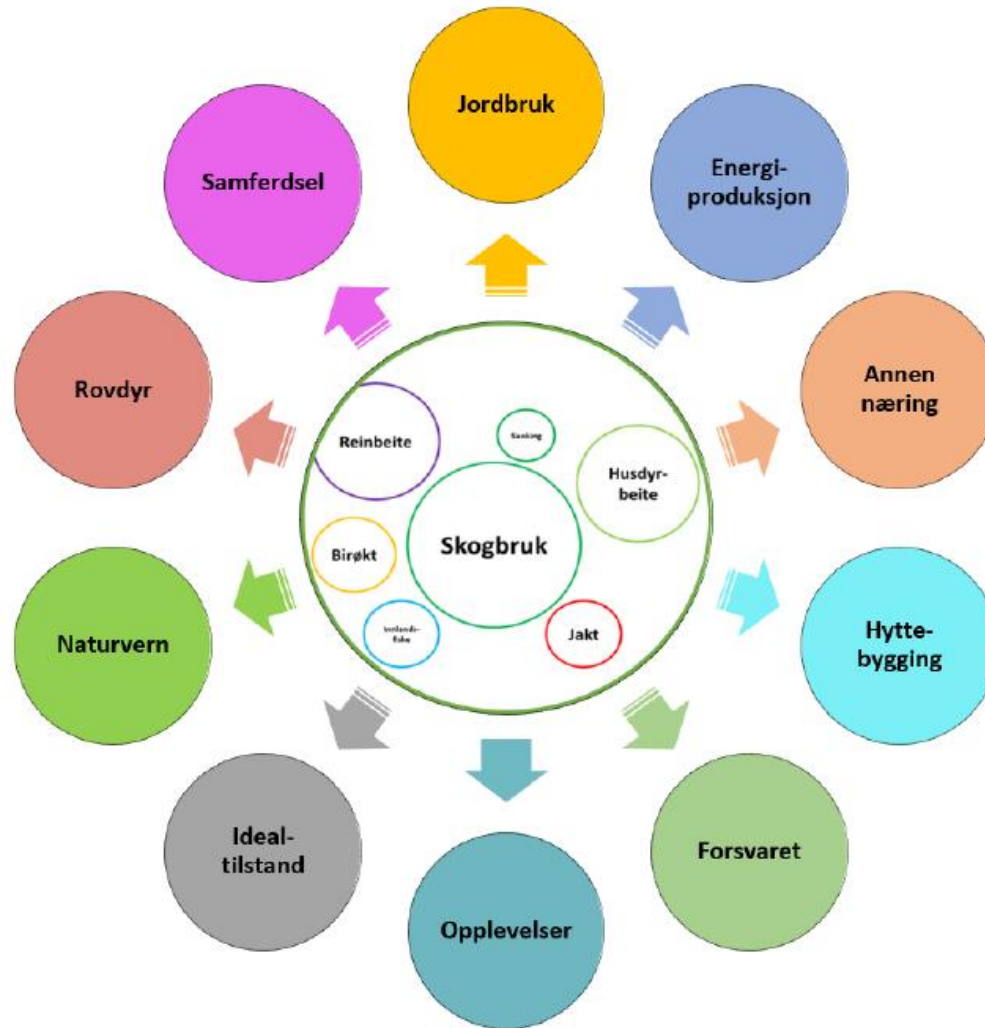
**Landskapet er råvara til
reiselivet**

Biologisk mangfald

- Sæereige mangfald av planter, insekt og sopp
- Naturtypen beitemark er av dei mest artsrike v
- 24 % av raudlis er knytt til kult



Arealbrukskonflikter



Figur 10.2: Relasjon mellom landbruket i utmark og annen utmarksbasert virksomhet som kan gi opphav til arealbrukskonflikter.

**«Rett bruk og vern av arealressursane er viktig for å nå målet om auka matproduksjon»
(LMD stortingsprop. 1, 2020-21).**

Jordvern i utmark

Fritidsareal



Produktiv barskog



Bleka, Ringsaker



Foto: Kamatsu Forest

Skogskader

- Nedtrakking/-ligging
- Oppnapping
- Rotskader

Skadeomfang

Dyreslag, rase, dyretal,
sleppe-/sanketid, jordsmonn

Nytteverdi

Skjøtsel, markberedning

Avbøtande tiltak



Ny teknologi

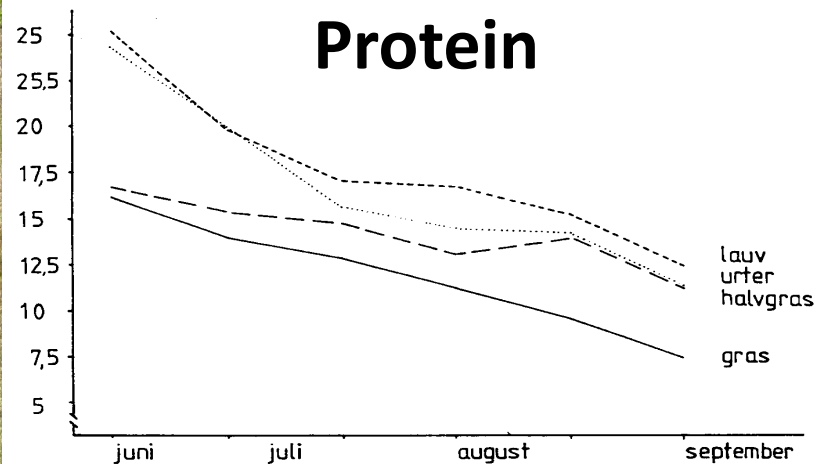
- Lære korleis storfe brukar utmarka
- Gjera tiltak for betre arealbruk
- Kontrollere korleis tiltak verkar



Sleppe- og sanketidspunkt er viktig!!



Protein



Kafor bruke utmarksbeite?

- **Matproduksjon på norske, lokale ressursar**
- **God tilvekst, økonomi**
- **Kulturlandskap, biologisk mangfald**
- **Velferd for dyr og dyreeigar**
- **Viktig for omdømmet til norsk landbruk**

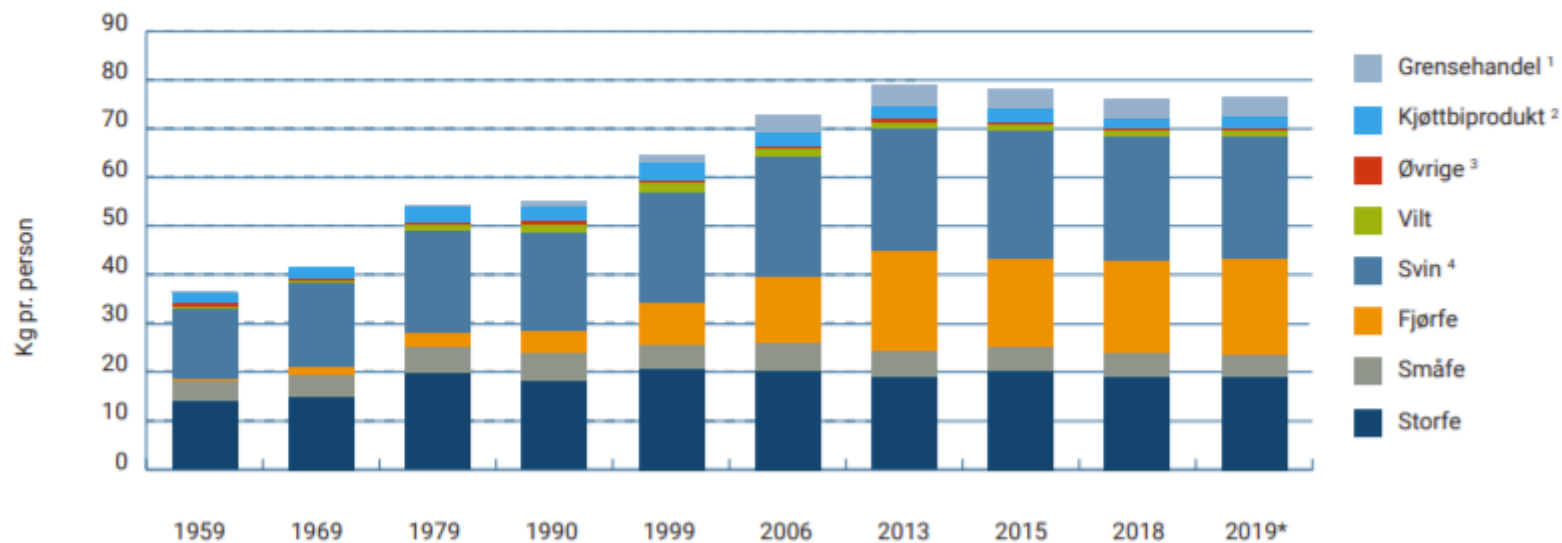
Utfordringar er å utvikle:

- **Utmarksbeitebruk tilpassa framtidas landbruk**
- **Driftssystem som ser dei totale ressursane på innmark og i utmark i samanheng**
- **Arealbruk som tek best muleg omsyn til alle arealinteresser**



Kjøttforbruk

Figur 6.1.a. Forbruk av kjøtt fordelt på dyreslag, kg pr. person

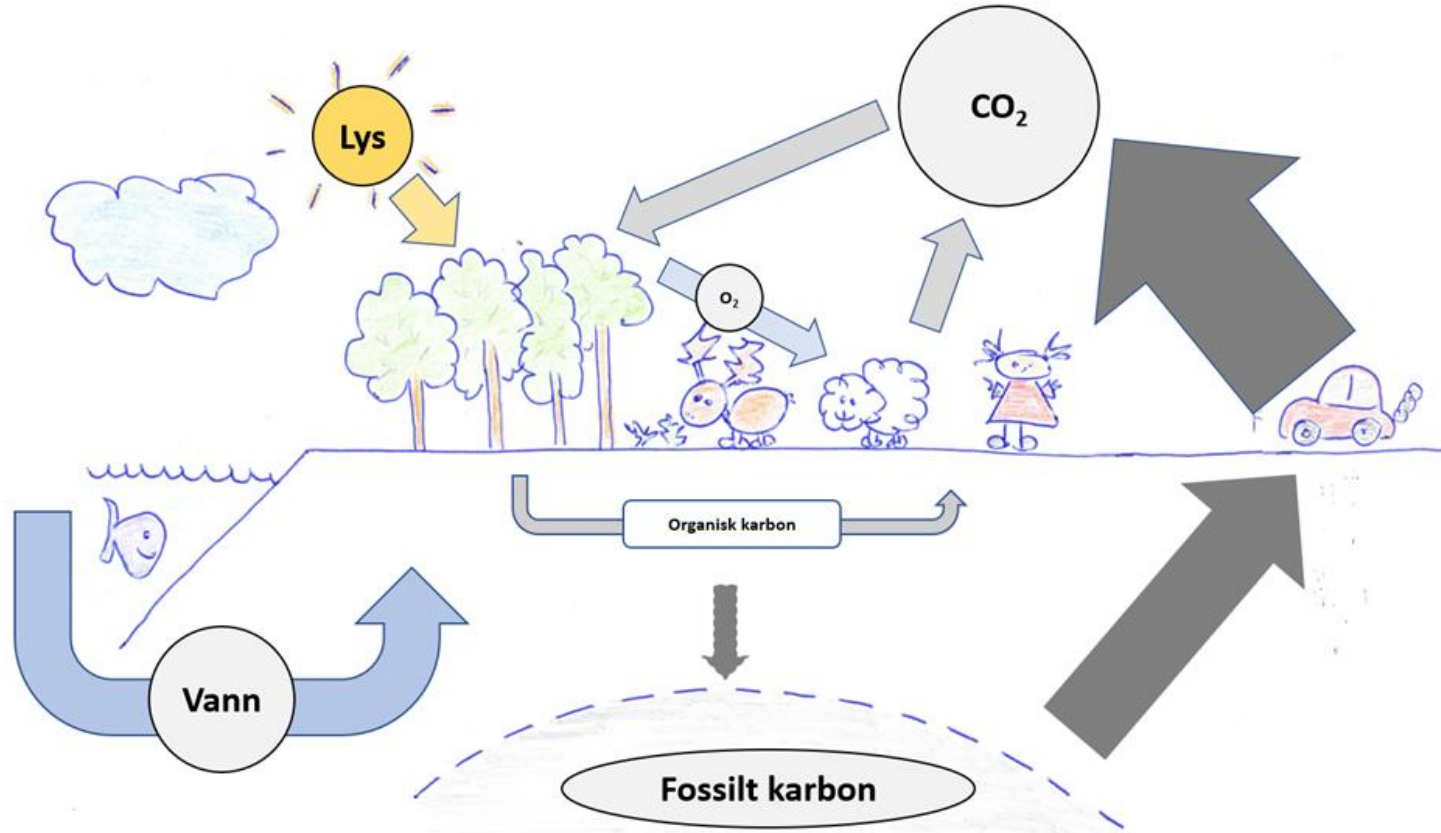


Korleis auke kjøtproduksjon frå utmark:

- **Eta meir raudt kjøt**
- **Eksport**
- **Meir ekstensiv fôring**
- **Kastrat av storfe**



Karbonsyklus



Figur: Geir-Harald Strand

Bioøkonomi



Sølendalen, Rendalen